

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою
Національного аерокосмічного
університету ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
Голова вченої ради
_____ М. В. Нечипорук

Положення

**ПРО ЦИФРОВИЙ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ РЕПОЗИТАРІЙ НАЦІОНАЛЬНОГО
АЕРОКОСМІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМ. М. Є. ЖУКОВСЬКОГО «ХАРКІВСЬКИЙ АВІАЦІЙНИЙ ІНСТИТУТ»**

СУЯ ХАІ-НТБ-П/027:2018

Дата введення 20.12.2019 р.

Редакція № 1

Харків
2019

1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1 Положення про цифровий інституціональний репозитарій Національного аерокосмічного університету ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» – dKhAIR, визначає назву, місію, структуру, завдання і регламентує основні засади організації та управління репозитарієм наукових та освітніх матеріалів Університету.

1.2 Назва dKhAIR є скороченою назвою цифрового інституціонального репозитарію наукових та освітніх матеріалів Національного аерокосмічного університету ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» англійською мовою (Institutional Digital Repository of National Aerospace University “Kharkiv Aviation Institute”). Адреса репозитарію в Інтернет: <https://dspace.khai.edu>

1.3 dKhAIR – це інституціональний репозитарій, що накопичує документи наукового, освітнього та методичного призначення, створені працівниками будь-якого структурного підрозділу, аспірантами чи студентами Університету, а також надає до них постійний безкоштовний доступ через Інтернет.

1.4 dKhAIR формується та функціонує відповідно до наступних документів:

- Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» № 33/95-ВР від 27.01.95 та в редакції Закону № 1561-III від 16.03.2000 (зі змінами);

- Закону України "Про авторське право і суміжні права" № 3792-12 від 23.12.1993 (зі змінами), що встановлює авторське право на комп'ютерні програми, електронні видання, бази даних, літературні письмові твори;

- Закону України "Про Національну програму інформатизації" № 74/98-ВР від 04.02.1998, який визначає стратегію забезпечення інформаційних потреб та інформаційної підтримки соціально-економічної, екологічної, науково-технічної, національно-культурної та іншої діяльності;

- Закону України "Про електронні документи та електронний документообіг" № 851 від 22.05.2003 (зі змінами), який поширюється на відносини, що виникають у процесі створення, відправлення, передавання, одержання, зберігання, використання електронних документів;

- Закону України "Про захист інформації в автоматизованих системах" № 80/94-ВР від 05.07.1994 (зі змінами), який встановлює основи регулювання правових відносин щодо захисту інформації в автоматизованих системах за умови дотримання права власності громадян України на інформацію та права доступу до неї;

- Положення про Національний репозитарій академічних текстів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 541 від 19 липня 2017 р.;

- Регламенту роботи Національного репозитарію академічних текстів затвердженого Наказом Міністерства освіти і науки України 04 липня 2018 року № 707;

- Положення про Науково-технічну бібліотеку Університету;
- Положення про цифровий інституціональний депозитарій Національного аерокосмічного університету ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»;
- *ДСТУ ГОСТ 7.1:2006* Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання;
- *ДСТУ ГОСТ 7.80:2007* Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Заголовок. Загальні вимоги та правила складання.

2. ОСНОВНІ ТЕРМІНИ

2.1 **Автор** – фізична особа, яка своєю творчою працею створила твір, і якій належить виняткове право щодо твору, відповідно до Цивільного кодексу України, Закону України «Про авторське право і суміжні права» чи договору.

2.2 **Твори** - створені авторами у результаті творчої діяльності за особистою ініціативою, на замовлення чи в порядку виконання службових обов'язків: літературно письмові твори - книги, брошури, статті, конспекти лекцій, аналітичні огляди, звіти, презентації тощо; ілюстрації, карти, плани, ескізи і пластичні твори, що стосуються географії, топографії, архітектури або науки; аудіовізуальні твори; твори образотворчого мистецтва; фотографічні твори; інші твори, представлені в електронній (в тому числі цифровій) формі, яку може зчитувати комп'ютер (ст. 433 Цивільного кодексу України, ст. 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права»).

2.3 **Відкритий доступ** – вільний та безоплатний постійний доступ будь-якого користувача до академічних текстів, представлених в dKhAIPR Університету та Національному репозитарії академічних текстів.

2.4 **Депозитор** – особа, яка здійснює архівування матеріалів в репозитарії.

2.5 **Інституціональний репозитарій** – мережевий сервіс зі зберігання, систематизації та поширення творів у цифровому вигляді, що надається Національним аерокосмічним університетом ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» її працівникам та іншим зацікавленим особам.

2.6 **Самоархівування** – розміщення авторами електронних версій своїх наукових праць у загальнодоступних архівах електронних документів.

2.7 **Договір приєднання** – договір, умови якого встановлені Університетом, і який може бути укладений лише шляхом приєднання автора до договору в цілому. Автор не може запропонувати свої умови договору (п.1 ст.634 Цивільного кодексу України).

2.8 **Інтелектуальні права** на твір включають виняткове право і особисті немайнові права.

2.9 **Особисті немайнові права** автора включають право авторства, право на ім'я, право на недоторканність твору, право на обнародування твору.

2.10 Виняткове (виключне) право - це майнове право. Виняткове право може належати одному або декільком фізичним чи юридичним особам (правовласникам). Правовласник може на свій розсуд вирішувати або забороняти іншим особам використання результату інтелектуальної діяльності.

2.11 Кваліфікаційна випускна робота здобувача вищої освіти – самостійна робота, яка готується з метою публічного захисту для здобуття ступеня вищої освіти бакалавра чи магістра.

2.12 Відкриті дані – інформація, що не має обмежень для оприлюднення (тобто не містить відомостей, які відповідно до законодавства підлягають охороні від несанкціонованого доступу), і подана у форматі, який дозволяє її автоматизовану обробку електронними засобами, вільний та безоплатний доступ до неї, а також її подальше використання.

3. ЗАВДАННЯ ТА ФУНКЦІЇ РЕПОЗИТАРІЮ

3.1 Основне призначення dKhAIPR - накопичення, систематизація та зберігання в електронному вигляді інтелектуальних продуктів створених в Університеті, надання відкритого доступу до цих матеріалів світового наукового та освітнього співтовариства засобами Інтернет - технологій.

3.2 Завдання dKhAIPR:

- забезпечити централізоване й тривале зберігання в електронному вигляді повних текстів творів;
- сприяти зростанню популярності Національного аерокосмічного університету ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» та підвищенню якості наукової комунікації шляхом розповсюдження в глобальній мережі результатів досліджень, які проводяться в Університеті;
- сприяти розширенню користувачької аудиторії та збільшенню кількості цитувань наукових публікацій співробітників Університету, шляхом надання до них вільного доступу широкому колу користувачів Інтернет;
- стимулювати приєднання науковців, викладачів, аспірантів та студентів Університету до європейських та світових наукових спільнот.

3.3 Репозитарій dKhAIPR орієнтований на науковців, викладачів, аспірантів та студентів, виконує наступні функції:

- навчальну, що спрямована на сприяння навчальному процесу;
- наукову, що спрямована на сприяння науково-дослідницькому процесу;
- довідково-інформаційну, що спрямована на задоволення інформаційних запитів користувачів з різних галузей знань.

4 УПРАВЛІННЯ РЕПОЗИТАРІЄМ

4.1 Загальне управління dKhAIPR здійснює Координаційна рада з роботи над університетським репозитарієм, до якої входять ректор Університету,

проректор з наукової роботи, проректори з науково-педагогічної роботи, директор НТБ, завідувач відділу технічних засобів навчання Університету, заступник директора НТБ з наукової роботи, завідувач сектора підтримки автоматизованої інформаційно-бібліотечної системи НТБ, завідувач сектора системного адміністрування та забезпечення функціонування офіційного Web-сайта НТБ, адміністратор dKhAIPR.

4.2 Науково-технічна бібліотека університету виступає основним виконавцем процесу створення репозитарію.

4.3 Технічну та програмну підтримку, працездатність програмних засобів забезпечує відділ інформатизації та автоматизації бібліотечних процесів НТБ та відділ технічних засобів навчання Університету.

4.4 За збереження електронних документів репозитарію відповідає відділ інформатизації та автоматизації бібліотечних процесів НТБ та відділ технічних засобів навчання Університету.

4.5 Суперечливі питання щодо внесення або вилучення документів із репозитарію, кола осіб, які можуть розміщувати свої документи, структури спільнот і порядку їх розміщення вирішує Координаційна рада.

4.6 За потребою до роботи з репозитарієм долучаються працівники будь-якого відділу НТБ або відділу технічних засобів навчання, завідувачі кафедр або їх заступники з наукових питань.

5 СТРУКТУРА ТА СКЛАД РЕПОЗИТАРІЮ

5.1 Репозитарій dKhAIPR є універсальним за змістом науковим зібранням. Структура репозитарію складається із спільнот (фондів) факультетів та наукових підрозділів Університету у кореновому каталозі. Кожна спільнота може мати колекції: «Наукові роботи», «Навчальні видання», «Наукові роботи студентів» та інші. Із розвитком архіву, поділ за спільнотами, підрозділами та колекціями може змінюватися за рішенням Координаційної ради.

5.2 Тематичний склад визначається факультетами відповідно до наукового та навчального процесів університету. До репозитарію можуть бути залучені:

- дисертації на здобуття наукових ступенів та автореферати дисертацій;
- статті у наукових виданнях, у тому числі всі статті (сукупність статей), на підставі захисту яких присуджено науковий ступінь;
- тематичні збірки, матеріали конференцій;
- монографії, у тому числі ті, на підставі захисту яких присуджено науковий ступінь;
- наукові публікації працівників Університету, здійснені в інших видавництвах, за умови відсутності заборони на їх розміщення в репозитарії з боку видавництв;
- звіти у сфері наукової і науково-технічної діяльності;

- депоновані наукові роботи;
- підручники, навчальні посібники та інші навчально-методичні праці;
- кваліфікаційні випускні роботи здобувачів вищої освіти;
- публікації, розміщені авторами на Інтернет-платформах для обміну науковими публікаціями.
- інші матеріали наукового, освітнього або методичного призначення за бажанням їх автора.

5.3 За видами електронних ресурсів репозитарій не має обмеження. Це можуть бути будь-які електронні текстові дані, електронні числові дані, електронні картографічні дані, електронні зображення (відео, презентації), електронні звукові дані, електронні інтерактивні мультимедіа.

5.4 До репозитарію можуть бути внесені академічні тексти незалежно від дати їх створення та оприлюднення.

6. ПОРЯДОК СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ РЕПОЗИТАРІЮ

6.1 Репозитарій створюється за допомогою програмного забезпечення відкритого доступу DSpace, розробки Массачусетського технологічного інституту, що підтримує протокол обміну метаданими OAI-PMH (Open Access Initiative Protocol for Metadata Harvesting), дозволяючи тим самим інтегрувати електронний репозитарій у міжнародні реєстри.

6.2 Репозитарій поповнюється документами шляхом самоархівування автором твору. Для отримання можливості самоархівування автор повинен зареєструватися та отримати права депозитора у адміністратора dKhAIPR.

6.3 На прохання автора адміністратор dKhAIPR може надати права депозитора бібліотекарю, який здійснить архівування матеріалу, переданого автором в електронному вигляді.

6.4 Підтримуються всі файлові формати, в яких створені електронні ресурси. Проте рекомендуються для використання певні формати для кожного з видів:

Формати, що рекомендуються для застосування		
Матеріал	Назва формату	Розширення
Текст	Adobe PDF, Microsoft Word	pdf, doc
Презентація	Microsoft Powerpoint	ppt
Таблиці	Microsoft Excel	xls
Зображення	JPEG, GIF	jpg, gif
Аудіо	WAV, MP3	wav, mp3
Відео	MPEG	mpeg, mpg, mpe

6.5 Публікації, що передаються у репозитарій, забезпечуються заголовками, прізвищами авторів, анотацією (якщо вона є) мовою оригіналу та ключовими словами українською, російською та англійською мовами.

6.6 Роботи здобувачів вищої освіти будуть розміщені в dKhAIPR за

наявності рекомендації наукового керівника, який реєструється у репозитарії та підтверджує свою рекомендацію.

6.7 На прохання автора бібліотека вилучає електронну публікацію з відкритого доступу або замінює її прихованою формою повного тексту. Усі запити на відклик матеріалів мають проходити через адміністратора dKhAIPR.

6.8 Якщо факультет (вчена рада інституту) визнає низький рівень роботи, представленої автором, координаційна рада дає доручення адміністратору dKhAIPR вилучити цей документ.

7. АВТОРСЬКИЙ ДОГОВІР

7.1 Відкритий доступ не відмінює авторського права. Особисті немайнові права автора не відчужувані і зберігаються за ним незалежно від способу публікації. Виняткове право на твір автор реалізує, добровільно ухвалюючи рішення про представлення своєї публікації в Інтернет і підтверджуючи це у Авторському договорі в електронному або паперовому вигляді.

7.2 Твір не може бути розміщений у dKhAIPR, якщо він порушує права людини на таємницю її особистого та сімейного життя, завдає шкоду громадському порядку, здоров'ю та моральному стану особистості, містить інформацію, що охороняється державою.

7.3 Підписуючи Авторський договір автор передає Університету на безоплатній основі невиняткові права на використання твору:

- на внесення твору у базу даних dKhAIPR;
- на відтворення твору чи його частин у електронній формі, не змінюючи її змісту;
- на виготовлення електронних копій твору для постійного архівного зберігання;
- на використання твору без одержання прибутку та на виготовлення його копій для некомерційного розповсюдження;
- на надання електронних копій твору для відкритого доступу в мережі Інтернет.

7.4 У Авторському договорі автор підтверджує, що розміщуючи роботу у dKhAIPR він не порушує прав третіх осіб (інших авторів або видавництв).

7.5 Авторським договором автор підтверджує, що на момент розміщення твору у dKhAIPR лише йому належать виняткові майнові права на твір, що вони ні повністю, ні частково нікому не передані (не відчужені), що майнові права на твір ні повністю, ні в частині не є предметом застави, судового спору або претензій з боку третіх осіб.

7.6 Автор несе всі види відповідальності перед третіми особами, що заявили свої права на твір, відшкодовує Університету всі витрати, спричинені позовами третіх осіб про порушення авторських та інших прав на твір.

7.7 У випадку, коли твір створено у співавторстві, кожний з авторів приймає умови цього договору розміщуючи такий твір в dKhAIPR.

7.8 Автор зберігає за собою право використовувати самостійно чи передавати аналогічні права на використання твору третім особам.

7.9 Авторський договір може бути розірваний на вимогу автора, якщо він позбавляється майнових прав на твір, які мав на момент розміщення твору у репозитарії відкритого доступу, а також якщо договір містить інші умови, обтяжливі для автора. Тоді він сам або за допомогою адміністратора вилучає роботу з репозитарію.

8 ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

8.1 Положення затверджує Вченою радою Університету й вводиться в дію наказом ректора Університету.

8.2 Контроль за виконанням Положення здійснює Координаційна рада та посадові особи в межах своїх повноважень.

8.3 Зміни та доповнення до Положення розглядає та затверджує Вчена рада Університету і вводяться в дію наказом ректора Університету у встановленому порядку.

8.4 Перегляд та актуалізація здійснюється при зміні вимог нормативних документів